

گزیده کتابشناسی پژوهشی حافظ

محمدعلی رونق

تهیه و تنظیم کتابشناسی جامع حافظ که باید شامل تمام نسخه‌های خطی، چاپی، تحقیقات، شرحها و ترجمه‌ها باشد، کاری است بسیار دشوار؛ کتابشناسی حاضر گزیده‌ای است که از بین یادداشت‌هایی که درباره حافظ داشته‌ام - با تأکید بر تحقیقات ایرانیان معاصر - فراهم آورده‌ام. مبنای این کتابشناسی دیوانهای تصحیح شده از سال ۱۳۰۶ تاکنون و کتابها و مقاله‌های تحقیقی طی چند دهه اخیر می‌باشد. هرچند که بحر وجود حافظ در این کوزه تنگ نمی‌گنجد اما تا زمان تدوین و چاپ کتابشناسی جامع حافظ، شاید این کتابشناسی بتواند علاقمندان حافظ و پژوهشگران را تا اندازه‌ای راهگشا و مفید باشد. این کتابشناسی در سه بخش تنظیم شده است: الف) دیوانهای تحقیقی و انتقادی؛ ب) کتابهای پژوهشی؛ ج) مقاله‌ها و بررسیها. تقریباً همه دیوانهای انتقادی و کتابهای پژوهشی را معرفی کرده‌ام و در انتخاب مقاله‌ها، اعتبار نشریه، نویسنده و محتوای مقاله را در نظر داشته‌ام.

- (۱۲) — دیوان خواجه حافظ شیرازی. با تصحیح و سه مقدمه و حواشی و تکمله و کشف الابیات و کشف اللغات. به اهتمام ابوالقاسم انجوی شیرازی. تهران: جاویدان، ۱۳۶۳. ۱۶۲+۳۰۶+۸۳+۲۲۸ ص.
- (۱۳) — دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ. به انضمام شرح حال و شرح عبارات صوفیه و فهرست اعلام. ادیبی تهرانی. تهران: نوین، ۱۳۶۲. ۳۹۶ ص.
- (۱۴) — دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، براساس نسخه مورخ ۸۱۲-۸۱۷ هجری و نسخه مورخ ذی‌الحجه سال ۸۲۴ هجری قمری. به اهتمام محمدرضا جلالی نائینی و نذیر احمد. تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۳. سی و چهار + ۷۸۳ ص.
- (۱۵) — دیوان غزلیات مولانا شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، با معنی واژه‌ها و شرح ابیات و ذکر اوزان و بحر غزلها و برخی نکته‌های دستوری و ادبی و امثال و حکم. به کوشش خلیل خطیب رهبر. تهران: صفی‌علیشاه، ۱۳۶۳. سی و یک + ۷۲۴ ص.
- (۱۶) — دیوان کهنه حافظ. از روی نسخه خطی نزدیک به زمان شاعر. بکوشش ایرج افشار. تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۹. ۴۹۲ ص.
- (۱۷) — دیوان مولانا شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی. به اهتمام یحیی قریب. چاپ دوم با تجدیدنظر کامل. تهران: صفی‌علیشاه، ۱۳۶۱. ۲۶+۶۳۷+۹ ص.
- (۱۸) — زبده دیوان خواجه حافظ. به انتخاب محمدعلی فروغی. تهران: [ابن‌سینا، بی‌تا] ۲۱۸ ص.
- (۱۹) — سفینه حافظ. به سعی و اهتمام مسعود جنتی عطائی. تهران: ۱۳۶۴. ۶۸۸ ص. مصور. [مندرجات: مقدمه، سرگذشت حافظ، خاک مصلی یا حافظیه، علامات و قراردادها، مقدمه محمد گلندام، فالهای حافظ و طرز فال، داستانهای حافظ، اصلاحات و تعلیق، تاریخ قرن حافظ، اشعار]

الف) دیوانهای تحقیقی و انتقادی

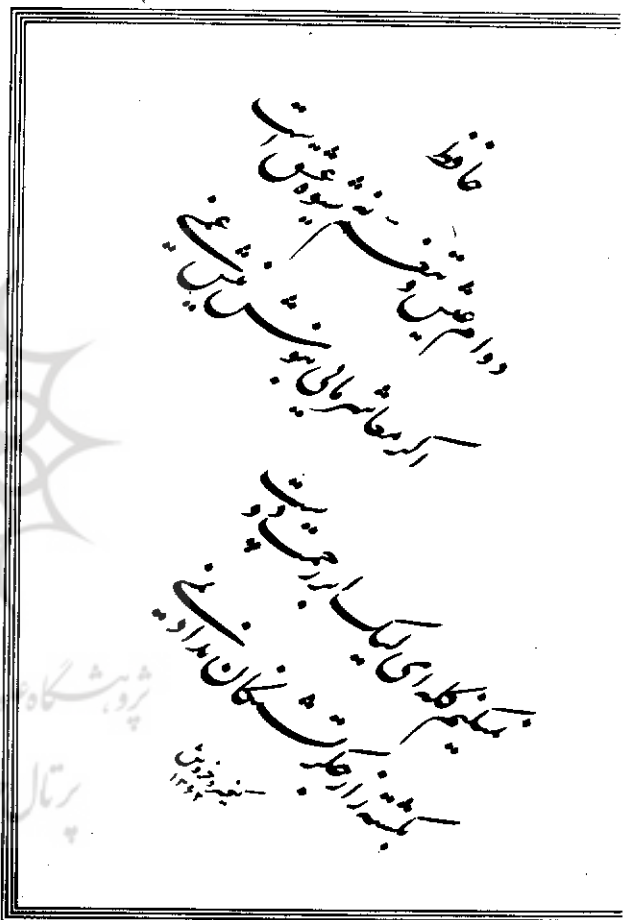
- (۱) حافظ شیرازی، شمس‌الدین محمد. حافظ شیراز. به روایت احمد شاملو. تهران: مروارید، ۱۳۵۴. ۵۶+۶۴۸ ص.
- (۲) — حافظ. گردآوری: سلیم نیساری. تهران: [بی‌تا]، ۱۳۵۳. ۴۲۶ ص.
- (۳) — دیوان حافظ. از روی چاپ قدسی. مقدمه به قلم علی‌اصغر حکمت. تهران: ابن‌سینا، ۱۳۵۳. ۱۶+۴۹۵+۳۱ ص.
- (۴) — دیوان حافظ. به اهتمام محمد قزوینی و قاسم غنی. تهران: ۱۳۲۰. چاپ اول. ۴۳۲ ص.
- (۵) — دیوان حافظ. با تصحیح و مقدمه به قلم مجید یکتائی. تهران: علی‌اکبر علمی، ۱۳۶۳. چاپ دوم. ۲۲۰+۴۹۵ ص.
- (۶) — دیوان حافظ. به اهتمام هاشم رضی. تهران: کاوه، ۱۳۴۱. ۱۳۲+۲۹۹ ص.
- (۷) — دیوان حافظ. به خط کیخسرو و خروش. تهران: انجمن خوشنویسان ایران، ۱۳۶۲. ۴۲۳ ص.
- (۸) — دیوان حافظ. (براساس سه نسخه کامل کهن مورخ سالهای ۸۱۳ و ۸۲۲ و ۸۲۵ هجری قمری) به تصحیح اکبر بهروز - رشید عیوضی. تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۳. کب + بیست و هفت + ۵۷۲ ص.
- (۹) — دیوان حافظ. به تصحیح عبدالرحیم خلخالی. از روی نسخه قدیمی ۸۲۷ هجری. تهران: کاوه، ۱۳۰۶. ۷۴+۲۷۵ ص.
- (۱۰) — دیوان حافظ. به تصحیح مسعود فرزاد. به کوشش علی‌حضور. تهران: همگام، ۱۳۶۲. ۴۹۶ ص.
- (۱۱) — دیوان حافظ. خواجه شمس‌الدین محمد. به تصحیح و توضیح پرویز نائل خانلری. چاپ دوم با تجدیدنظر. تهران: خوارزمی، ۱۳۶۲. ۲ جلد. [مندرجات جلد اول: غزلیات. مندرجات جلد دوم: ملحقات غزلیات، قصاید، مثنویات، قطعات و رباعیات]

- (۲۰) ——— فالنامه حافظ. نگارش عباس آریانپورکاشانی. بران: علمی، [۱۳۴۴]. ۲۹ + ۱۴۶ + ۱۸ ص. مصور.
- (۲۱) ——— لسان‌الغیب یا دیوان خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی. به تصحیح حسین پزیمان بختیاری. تهران: سینا، ۱۳۴۵. ۵۹۸ + ۵۶ ص [مقدمه کتاب تحقیق جامعی است باره حافظ و شعر او]
- (ب) کتابهای پژوهشی
- (۲۲) آقازاده، میرمحمد. نقدی به کتاب حافظ خراباتی. [بی‌م، نا]، ۱۳۵۹. ۳۷۶ ص. کتابنامه.
- (۲۳) امینی، محمد. حافظ را چگونه باید شناخت. تهران: عطائی، ۱۳۳۹. ۱۳۹ ص.
- (۲۴) اهور، پرویز. کلک خیال انگیز یا فرهنگ جامع دیوان حافظ، مامل معانی و شرح یک‌هزار و ششصد حرف، واژه، ترکیب، تعبیر، ملاحهای عرفانی و اسمهای خاص و بعضی ابیات دشوار. تهران: ار، ۱۳۶۳. ۲ جلد.
- (۲۵) بامداد، محمدعلی. حافظ شناسی یا الهامات خواجه. به شش محمود بامداد. چاپ دوم تهران: ابن سینا، ۱۳۳۸. ۲۴۷ + د.
- (۲۶) بهروزی، علینقی. حافظ را بشناسید. شیراز: معرفت، ۱۳۵۵. ۸ ص. مصور.
- (۲۷) بینا، محسن. حافظ کیست و عرفان چیست؟ به خط نستعلیق لامحسین همایونی. تهران: فروردین، ۱۳۳۹. ۲۰۲ ص.
- (۲۸) جعفری لنگرودی، جعفر. شخصیت معنوی حافظ. تهران: برفت، [بی‌تا] ۱۱۷ ص.
- (۲۹) حکمت، علی اصغر. درسی از دیوان حافظ. تهران: احمدی، ۱۳۲۲. ۶۸ ص.
- (۳۰) خانفی، پرویز. حافظ در اوج. شیراز: اداره کل فرهنگ و هنر رس، ۱۳۵۳. ۲۲۷ ص. جلد اول.
- (۳۱) ——— مقاله‌ها و مقابله‌ها (جلد دوم حافظ در اوج). شیراز: آره کل فرهنگ و هنر فارس، ۱۳۵۶. ۲۱۲ ص.
- (۳۲) خدیو جم، حسین. واژه‌نامه غزل‌های حافظ. تهران: نشر ناشر، ۱۳۶. ۱۳۶ ص. کتابنامه.
- (۳۳) خرمشاهی، بهاء‌الدین. ذهن و زبان حافظ. تهران: نشر نو، ۱۳۶. ۲۱۰ ص. [مندرجات: اسلوب هنری حافظ و قرآن. میل حافظ گناه. حافظ و انکار معاد. اعجاز در ایهام. اختلاف قرائات. نقد کتاب رکوی دوست. نقد کتاب دیوان حافظ به روایت احمد شاملو]
- (۳۴) الدارابی، محمدبن محمد. لطیفه غیبی. حاوی توضیح اشعار شکله حضرت خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، بضمیمه بان اصطلاحات اهل عرفان، شیراز: احمدی، ۱۳۵۷. ۱۵۳ ص.
- (۳۵) دشتی، علی. کاخ ابداع، اندیشه‌های گوناگون حافظ. تهران: ناویدان، چاپ پنجم. ۱۳۶۲. ۲۱۴ ص.
- (۳۶) ——— نقشی از حافظ. تهران: اساطیر، چاپ هفتم، ۱۳۶۴. ۳۳۴ ص.
- (۳۷) دوانی، جلال‌الدین محمد. شرح یک غزل از حافظ. تصحیح و تحشیه اسماعیل واعظ جوادی، تهران: [بی‌تا] ۳۲ ص.
- (۳۸) ذوالنور، رحیم. در جستجوی حافظ؛ توضیح، تفسیر و تأویل غزلیات، قصاید، مثنویات، قطعات و رباعیات خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی، طبق توالی ابیات متن مصحح محمد قزوینی - قاسم غنی و مقابله با حافظ خانلری. تهران: زوار، ۱۳۶۲. ۲ جلد.
- (۳۹) رجائی بخارانی، احمدعلی. فرهنگ اشعار حافظ (شرح مصطلحات صوفیه در دیوان حافظ) تهران: زوار، ۱۳۴۱. جلد اول. سی و دو + ۶۴۷ ص.
- (۴۰) ریاضی، غلامرضا. سخنی چند درباره حافظ عارف ربانی. [مشهد: باستان، ۱۳۴۵] ۱۶۶ ص.
- (۴۱) زرین کوب، عبدالحسین. از کوچه رندان، درباره زندگی و اندیشه حافظ. چاپ چهارم. تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۴. پانزده + ۲۸۰ ص. کتابنامه.
- (۴۲) سودی بسنوی، محمد. شرح سودی بر حافظ. ترجمه عصمت ستارزاده. چاپ چهارم. [بی‌م]: انزلی، ۱۳۶۲. ۴ جلد.
- (۴۳) سیف‌پور فاطمی، نصرالله. شرح حال شمس‌الدین محمد حافظ. اصفهان: [بی‌تا]، ۱۳۱۲. ۱۱۴ ص.
- (۴۴) صبا، محسن. غزلیات حافظ و کلک خوشنویسان. تهیه و تنظیم از محسن صبا، شرح حال خوشنویسان از مهدی بیانی، انتخاب اشعار سر صفحه‌ها از مهین دخت صبا. تهران: سروش، ۱۳۵۵. ۱۳۹ ص.
- (۴۵) صدر حاج سیدجوادی، حسن. مقایسه سعدی و حافظ از نظر غزلسرائی و سبک. [تهران: بی‌تا]، ۱۳۲۳.
- (۴۶) ضرغام فر، مرتضی. حافظ و قرآن: تطبیق ابیات حافظ با آیات قرآن. تهران: صائب، ۱۳۵۴. ۱۴۸ ص.
- (۴۷) علوی، پرتو. بانگ جرس، راهنمای مشکلات دیوان حافظ. تهران: خوارزمی، ۱۳۶۳. ۱۷۷ ص.
- (۴۸) ——— عقاید و افکار خواجه. تهران: اندیشه، ۱۳۵۸.
- (۴۹) غزنی، سرفراز. سیر اختران در دیوان حافظ. تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۳. ۱۴۲ ص. مصور.
- (۵۰) غنی، قاسم. بحث در آثار و افکار و احوال حافظ. به انضمام جواشی و فهارس سه‌گانه، بعلاوه مقدمه بقلم استاد علامه فقید محمد قزوینی. تهران: زوار، [بی‌تا] ۲ جلد. [مندرجات جلد اول: تاریخ عصر حافظ یا تاریخ فارس و مضافات و ایالات مجاوره در قرن هشتم. جلد دوم، قسمت اول: تاریخ تصوف در اسلام و تطورات و تحولات مختلفه آن از صدر اسلام تا عصر حافظ]
- (۵۱) فرزاد، مسعود. اصالت و توالی ابیات در اشعار غیر غزل حافظ. شیراز: دانشگاه شیراز، کانون جهانی حافظ شناسی، ۱۳۵۵.
- (۵۲) ——— اصالت و توالی ابیات در غزل‌های حافظ. شیراز: دانشگاه شیراز، کانون جهانی حافظ شناسی، ۱۳۵۳. ۴ جلد.

- (۵۲) — جامع نسخ حافظ. شیراز: دانشگاه شیراز، کانون جهانی حافظ شناسی، ۱۳۴۷. ۸۴۸ ص.
- (۵۴) — حافظ، صحت کلمات و اصالت غزلها. شیراز: دانشگاه شیراز، کانون جهانی حافظ شناسی، ۱۳۴۹. ۲ جلد.
- (۵۵) — حافظ، گزارشی از نیمه راه. شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۵۲. [۱۵+۳۶۸+۱۵۸ ص]. مؤخره کتاب: اشعار تازه منسوب به حافظ. نامه سرگشاده به سی چهل ساله‌های حافظ دوست. جویبه مقاله احمد شاملو. چند خاطره و عقیده.
- (۵۶) فرشیدورد، خسرو. درگلستان خیال حافظ، تحلیل تشبیهات و استعارات اشعار خواجه همراه با مقدمه‌ای مفصل درباره نقد ادبی. تهران: بنیاد نیکوکاری نوریانی، ۱۳۵۷. ۴۹۲ ص. کتابنامه.
- (۵۷) کامرانی، یدالله. حافظ، رند پارسا. تهران: نشر تاریخ ایران، ۱۳۶۳. ۶۵ ص.
- (۵۸) کسروی، احمد. حافظ چه می‌گوید. تهران: [بی‌نا]، ۱۳۲۲. ۴۰ ص. [به اعتقاد نویسنده، دیوان حافظ سراسر بدآموزی اخلاقی و اجتماعی است].
- (۵۹) گی، آرتور. مقدمه‌ای بر حافظ. ترجمه حسین فروتن. تهران: عطانی، ۱۳۴۹. ۹۶ ص.
- (۶۰) محمودی بختیاری، علیقلی. راهی به مکتب حافظ. تهران: بی‌نا، ۱۳۴۵. ۲۱۴ ص.
- (۶۱) مرتضوی، منوچهر. جام جم (یا تحقیق در دیوان حافظ). تبریز: [بی‌نا]، ۱۳۳۴. ۱۸۶ ص.
- (۶۲) — مکتب حافظ (با مقدمه‌ای بر حافظ شناسی) تهران: ابن سینا، ۱۳۳۴. ۴۷۸+۴ ص.
- (۶۳) مسکوب، شاهرخ. درکوی دوست. تهران: خوارزمی، ۱۳۵۷. ۲۷۸ ص.
- (۶۴) مصفی، ابوالفضل. با حافظ بیشتر آشنا شویم. [قم: بی‌نا، ۱۳۳۷]. ۱۳۹ ص.
- (۶۵) مطهری، مرتضی. تماشاگه راز، مباحثی پیرامون شناخت واقعی خواجه حافظ. با مقدمه عبدالعظیم صاعدی. تهران: صدرا، ۱۳۵۹. ۱۹۷ ص.
- (۶۶) — عرفان حافظ. تهران: دانشگاه تهران، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۶۰. ۱۱۱ ص. (انتشارات دانشکده الهیات و معارف اسلامی، مقالات و بررسیها، ۳۴)
- (۶۷) معین، محمد. حافظ شیرین سخن. [تهران]: بنگاه پروین، ۱۳۱۹. جلد اول.
- (۶۸) مقالاتی درباره زندگی و شعر حافظ (مشمول بر ۳۲ مقاله). به کوشش منصور رستگار. شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۵۴. ۱۶+۱۹+۵۰۷+۵ ص. (انتشارات دانشگاه شیراز، ۴۶)
- (۶۹) ملاح، حسینعلی. حافظ و موسیقی. تهران: هنر و فرهنگ، ۱۳۶۳. ۲۹۶ ص. مصور.
- (۷۰) نفیسی، سعید. در پیرامون اشعار و احوال حافظ. تهران: اقبال، ۱۳۲۱. ۲۷۹ ص.
- (۷۱) نور نعمت الهی، رضا. نبوغ حافظ شیراز و نور اشعارش [بی‌م، بی‌تا]. ۹۱۷ ص.
- (۷۲) نیرو، سیروس. گنج مراد، شرح شعرهای پیچیده، استفاضات از آیات قرآن و احادیث، اشارات تاریخی سیاسی، توضیح اصطلاحات فلسفی، عرفانی، نجومی، ادبی و موسیقی، معنی کلمات مشکل عبارات عربی در غزلیات خواجه شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی تهران: انتشارات و تحقیقات سرزمین، ۱۳۶۲. ۵۶۷ ص. کتابنامه.
- (۷۳) نیساری، سلیم. سخنان حافظ. تهران: [بی‌نا]، ۱۳۲۷. ۴ ص.
- (۷۴) واعظی، حسین. کتاب آزادگان یا تخلصات سعدی و حافظ مشهد: [بی‌نا]، ۱۳۳۶. ۱۵۳ ص.
- (۷۵) هروی، حسینعلی. مجموعه مقالات نقد و نظر درباره حافظ چند مقاله دیگر. به اهتمام عنایت‌الله مجیدی. تهران: امیر کبیر، ۱۳۶۳. ۳۱۱ ص.
- (۷۶) هزیر، عبدالحسین. حافظ تشریح. به اهتمام مهدی سهیلی [تهران: اشرفی، ۱۳۴۵]. ۲۳۷ ص.
- (۷۷) همایونفرخ، رکن‌الدین. حافظ خراباتی، روابط اجتماعی سیاسی خواجه حافظ شیرازی با معاصرانش و بدست دادن شأن نزول و تاریخ سروده شدن این آثار و شرح و تفسیر هر یک از آنها از آغاز انجام. [تهران: بی‌نا]، ۱۳۵۴-۱۳۶۱. ۲ جلد در ۷ مجلد. کتابنامه [جلد اول، مجلدات ۱ تا ۵ به نام حافظ خراباتی و جلد دوم، مجلدات ۶ و ۷ به نام حافظ عارف].
- (۷۸) همائی، جلال‌الدین. مقام حافظ (متن کامل سخنرانی جلال‌الدین همائی در برنامه مرزهای دانش رادیو) تهران: فروغی، ۱۳۴۳. ۶۳ ص.
- (۷۹) هومن، محمود. حافظ. به کوشش اسماعیل خوبی. [تهران] طهوری، ۱۳۴۷. پنج+۴۴۳ ص. (زبان و فرهنگ ایران، ۵۲) [مندرجات: حافظ، حافظ چه می‌گوید، نقد و تفسیر]

ج) مقاله‌ها و بررسیها

- (۸۰) آجودانی، ماشاءالله. «بررسی واژه‌نامه حافظ». نشر دانش سال چهارم، شماره سوم، (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۳) ص ۳۹-۴۸
- (۸۱) — «نامرادی در شناخت حافظ». نشر دانش، سال چهارم، شماره دوم (بهمن و اسفند ۱۳۶۲) ص ۲۸-۳۷. [نقد کتاب گنج مراد، تألیف سیروس نیرو].
- (۸۲) آصفی، آصفه. «عصر حافظ». در کتاب نگاهی به ادب پارسی تهران: [بی‌نا، بی‌تا] ص ۲۰۰-۲۲۱.
- (۸۳) اخوان ثالث، مهدی. «آورده‌اند که حافظ...». ماهنامه فرهنگ، جلد اول، شماره ۵ و ۶ (خرداد ۱۳۴۱) ص ۸۰-۹۷ [ماجراها و قصه‌هایی درباره حافظ].
- (۸۴) ادیب طوسی. «مقایسه بین شعر سعدی و حافظ». در کتاب

حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی. [بی.م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. جلد اول. ص ۴۷-۶۵.

۸۵) اسکندری، محمدحسین. «افکار فلسفی حافظ». مجموعه مقالات چهارمین کنگره تحقیقات ایرانی، به کوشش محمدعلی صادقیان. شیراز: ۱۳۵۲. ص ۱۵-۴۲.

۸۶) اسلامی ندوشن، محمدعلی. «بوی در نزد حافظ». در کتاب آواها و ایماها. تهران: توس، ۱۳۵۸. ص ۱۳-۴۳.

۸۷) ———. «تأمل در حافظ». یغما، سال شانزدهم، شماره پنجم، (مرداد ۱۳۴۲) ص ۲۰۵-۲۱۸.

۸۸) ———. «حافظ شاعر داننده راز». در کتاب جام جهان بین. تهران: توس، ۱۳۵۵. ص ۲۰۷-۲۲۶.

۸۹) ———. «ماجرای پایان ناپذیر حافظ». نشر دانش، سال دوم، شماره دوم، (بهمین و اسفند ۱۳۶۰) ص ۴۲-۵۱. [درباره دیوان حافظ پرویز ناتل خانلری]

۹۰) افشار، ایرج. «سخنی مقدماتی در باب طرح کتابشناسی سعدی و حافظ». در کتاب حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی. [بی.م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. جلد اول. ص ۱۱۷-۱۳۰.

۹۱) ———. «نکته‌هایی در تصحیح حافظ». یغما، دوره ۶، ص ۷۵-۷۲.

۹۲) افشار، محمود. «حسودان حافظ». در کتاب گفتار ادبی. تهران: مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۱۳۵۳. کتاب اول. ص ۳۶۳-۳۶۵.

۹۳) ———. «حمله حافظ به زاهدان ریائی در غزل». در کتاب گفتار ادبی. تهران: مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۱۳۵۳. کتاب اول. ص ۳۰۷-۳۱۲.

۹۴) ———. «مقایسه غزل‌های مشابه سعدی و حافظ». در کتاب گفتار ادبی. تهران: مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، ۱۳۵۳. کتاب اول. ص ۳۲۲-۳۳۶.

۹۵) امیری فیروزکوهی، کریم. «ثلاثه غساله». وحید، دوره سیزدهم، شماره نهم، ص ۸۶۷-۸۷۱.

۹۶) ———. «حافظ و هنر غزل سرائی». گوهر، سال سوم، شماره اول، (فروردین ۱۳۵۴) ص ۱۹-۲۳.

۹۷) امین، حسن. «تحقیق در دیوان حافظ شیرازی». هوخ، دوره ۲۶، شماره ۴، ص ۲۶.

۹۸) امینی، محمود. «تضمین و تلمیح در شعر حافظ». نشریه فرهنگ خراسان، جلد سوم، شماره ۱۰، ص ۴۵-۴۶.

۹۹) ———. «لغات و اصطلاحات نجومی و نرد و شطرنج در شعر حافظ». نشریه فرهنگ خراسان، جلد سوم، شماره ۸ و ۹، ص ۴۹-۵۰.

۱۰۰) انجوی شیرازی، ابوالقاسم. «حافظ، تصوف». نگین، سال اول، شماره ۱۲، ص ۲۸-۳۱.

۱۰۱) ———. «دشواری‌های تصحیح دیوان خواجه حافظ». نگین، سال هشتم، شماره ۸۷، ص ۱۰-۱۲.

۱۰۲) انصاری (محقق)، نوش آفرین. «نظر برخی از سیاحان اروپائی درباره سعدی و حافظ». یغما، سال بیست و چهارم، شماره دهم، (دی ۱۳۵۰)، ص ۵۹۰-۵۹۷.

۱۰۳) باستانی پاریزی، محمد ابراهیم. «حافظ چندین هنر». گوهر، سال دوم، شماره هشتم، (آبان ۱۳۵۳)، ص ۷۰۴-۷۱۱. و شماره نهم (آذر ۱۳۵۳) ص ۸۰۸-۸۱۳ و شماره دهم (دی ۱۳۵۳) ص ۸۹۸-۹۱۰.

۱۰۴) بختیار، مظفر. «نسخه‌های کهن از دیوان حافظ». راهنمای کتاب، سال یازدهم، شماره ۴ (۱۳۴۷) ص ۱۵۸-۱۵۹.

۱۰۵) براون، ادوارد گرانویل. «شرح حالات حافظ، تحقیقات شبلی درباره حافظ، منابع فارسی در ترجمه احوال حافظ، نسب و دوره طفولیت حافظ، ممدوحان خواجه حافظ، شهرت حافظ در ایام حیات وی، وقایع زندگی داخلی، مقامات علمی حافظ، مفسران اشعار حافظ، ترجمه‌های دیوان حافظ و...» در کتاب تاریخ ادبی ایران، جلد سوم، از سعدی تا جامی. ترجمه و حواشی علی اصغر حکمت. تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۷. ص ۳۰۸-۴۲۲.

۱۰۶) برهانی، مهدی. «قزوینی - غنی یا خانلری، کدام؟». در کتاب حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی. [بی‌م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. جلد اول. ص ۶۷-۱۱۰.

۱۰۷) بهار، محمدتقی. «شعرهای دخیل در دیوان حافظ». در کتاب بهار و ادب فارسی. به کوشش محمد گلبن، با مقدمه غلامحسین یوسفی. تهران: جیبی، ۱۳۵۵. جلد اول. ص ۲۸۷-۲۹۰.

۱۰۸) بهزادی اندوهجودی، حسین. «شاعر مبارز، جلوه‌هایی از شعر حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال ۲۱، شماره ۴ (زمستان ۱۳۵۳) ص ۸۵-۱۰۲.

۱۰۹) بینش، تقی. «حافظ و شیخ جام». راهنمای کتاب، دوره سوم، ص ۴۳۷-۴۳۹.

۱۱۰) پاشانی، محمد. «عشق و استغنائی حافظ». نشریه فرهنگ خراسان، جلد ۷، شماره ۲، (۱۳۴۹) ص ۳۷-۴۱.

۱۱۱) پرواز، سیاوش. «درباره بعضی لغات و تعبیّرات دیوان حافظ». کیهان فرهنگی، سال دوم، شماره ۱ (فروردین ۱۳۶۴) ص ۳۰-۳۸. [نقد دیوان حافظ به تصحیح پرویز ناتل خانلری]

۱۱۲) ———. «کلك خیال انگیز». کیهان فرهنگی، سال دوم، شماره ۴ (تیر ۱۳۶۴) ص ۲۲-۲۶. [نقد کتاب کلك خیال انگیز نوشته پرویز اهورا]

۱۱۳) پرویزی، رسول. «حافظ و سلیمان با چنان حشمت». وحید، دوره ۵، (۱۳۴۷) ص ۱۰۴۵-۱۰۵۲.

۱۱۴) پروین گنابادی، محمد. «درباره تعبیری بر چند بیت حافظ». سخن، دوره ۲۰، (۱۳۴۹) ص ۹۴۳-۹۴۷.

۱۱۵) برهام، مهدی. «چرا حافظ را دوست داریم». نگین، دوره ۱۰، شماره ۱۲۰، ص ۷-۱۳.

۱۱۶) پژوهنده [ناتل خانلری]. «آشنایان حافظ - ناصر بخاری».

سخن، دوره شانزدهم، شماره ۹، (مهر و آبان ۱۳۴۷) ص ۹۲۹-۳۲.

۱۱۷) پورجوادی، نصرالله. «دل دردمند حافظ». نشر دانش، سال اول، شماره‌های پنجم و ششم (مرداد تا آبان ۱۳۶۰) ص ۱۶-۲۲.

۱۱۸) ترابی، اکبر. «تحقیق در آثار سعدی و حافظ و وجوه اختلا میان آندو از نقطه نظر: مذهب، جبر و اختیار، عرفان». نشریه دانشکده ادبیات تبریز، دوره ششم، شماره چهارم (اسفند ۱۳۳۳) ص ۴۷۹-۴۸۷.

۱۱۹) ثمره، یدالله. «تحلیل سبکی حافظ و معرفی غزلی تا منسوب به او». مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایران، جلد دوم. تبریز: دانشگاه تبریز، ۱۳۵۷. ص ۴۰-۵۸.

۱۲۰) جاوید، هاشم. «کارنامه حافظ». وحید، دوره ۳، ص ۶۰۹-۶۱۴.

۱۲۱) جمال زاده، محمدعلی. «از حافظ تا برشت». نگین، شماره ۶۵ (۱۳۴۹) ص ۳۴-۳۶.

۱۲۲) ———. «نوپردازان عهد کهن». نگین، شماره ۱۰ (۱۳۴۹) ص ۲۵-۲۶.

۱۲۳) حاکمی والا، اسماعیل. «جهان بینی حافظ». مجموعه خطابه‌های نخستین کنگره تحقیقات ایرانی. بخش دوم. به کوشش غلامرضا ستوده. تهران: دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، [۱۳۴۹] ص ۲۰۵-۲۱۵.

۱۲۴) حبیب الهی، ابوالقاسم. «مقایسه‌ای بین بعضی از حالات افکار سعدی و حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، سال هفتم، شماره سوم، (پائیز ۱۳۵۰) ص ۵۵۹-۵۷۳.

۱۲۵) حدیدی، جواد. «حافظ در ادبیات فرانسه». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد، سال ۱۲، شماره ۴ (زمستان ۱۳۵۵) ص ۶۵۳-۶۷۱.

۱۲۶) حسن زاده آملی، حسن. «شرح نکته‌هایی از اشعار حافظ کیهان اندیشه، سال اول، شماره اول (۱۳۶۴)

۱۲۷) حصوری، علی. «درباره دستنویس دیوان حافظ در دهله نو». خرد و کوشش (نامه ادبیات و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز دوره چهارم، دفتر چهارم، (بهار ۱۳۵۳) ص ۱۰۷-۱۰۹.

۱۲۸) حق شناس، علی محمد. «حافظ شناسی: خودشناسی». نشر دانش، سال سوم، شماره چهارم (خرداد و تیر ۱۳۶۲) ص ۲۶-۳۶. [نقد کتاب ذهن و زبان حافظ، نوشته بهاء الدین خرمشاهی]

۱۲۹) حکمت، علی اصغر. «درسی از دیوان حافظ». آموزش پرورش، جلد ۱۰، شماره ۶ و ۷، ص ۱-۲۵.

۱۳۰) ———. «منابع جدید در پیرامون حیات حافظ». مجله دانشکده ادبیات شیراز، شماره ۷ (بهمن ۱۳۴۱) ص ۲۸۳.

۱۳۱) حلبی، علی اصغر. «حافظ در بعد چهارم». تلاش، دوره ۱۰، شماره ۵۱، ص ۳۰-۳۳.

۱۳۲) حمیدیان، سعید. «کاری نه درخور حافظ». نشر دانش، سال چهارم، شماره سوم، (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۳) ص ۴۸-۵۳. [نقد

- باب واژه‌نامه غزل‌های حافظ تألیف حسین خدیو جم].
- ۱۳۳) خانقی، پرویز. «اقتفای حافظ از سعدی و وجوه کلام افط». مجموعه مقالات چهارمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد اول کوشش محمد علی صادقیان. شیراز: ۱۳۵۳. ص ۲۲۳-۲۳۷.
- ۱۳۴) خدیو جم، حسین. «جهانگیری ترانه حافظ و سخن هدی». هنر و مردم. دوره جدید، شماره صد و ششم (مرداد ۱۳۵۰)، ۵۱-۴۷.
- ۱۳۵) خرمشاهی، بهاء‌الدین. «چارژه روایت». نشر دانش. سال جم، شماره چهارم، (خرداد و تیر ۱۳۶۴) ص ۲-۶.
- ۱۳۶) ———. «حافظ و وسوسه‌ی عقل». گلچرخ، ویژه ادبیات و ر، شماره ۵ (ضمیمه روزنامه اطلاعات، هفتم آبان ۱۳۶۴)
- ۱۳۷) ———. «رونق بازار حافظ شناسی». کیهان فرهنگی، سال ل، شماره ۵، (مرداد ۱۳۶۳) ص ۲۵-۲۶.
- ۱۳۸) داورى، رضا. «تفسیر حافظ بر مبنای نیست انگاری». در ناب شاعران در زمانه عسرت. تهران: ۱۳۵۰، ص ۱۰۴-۱۱۶.
- ۱۳۹) ———. «حافظ شناسی ادیبان و منتقدان». در کتاب اعران در زمانه عسرت. تهران: ۱۳۵۰، ص ۵۰-۱۰۳.
- ۱۴۰) دبیران، حکیمه. «پیر در شعر حافظ». مجموعه سخنرانیهای نهمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد اول. به کوشش محمد رسول ریگشت. تهران: دانشگاه ملی، ۱۳۵۵، ص ۲۳۸-۲۸۳.
- ۱۴۱) ———. «تتبع صائب از حافظ». مجموعه سخنرانیهای ششمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد دوم. تبریز: دانشگاه تبریز، ۱۳۵۰، ص ۲۳۴-۲۵۳.
- ۱۴۲) درخشان، مهدی. «حافظ و یکی از شاعران معاصر او، شترکات حافظ شیرازی و ناصر بخارائی». مجموعه مقالات چهارمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد اول. به کوشش محمد علی صادقیان. شیراز: ۱۳۵۳، ص ۲۳۸-۲۴۷.
- ۱۴۳) دستغیب، عبدالعلی. «حافظ و رندی و مستی». نگین، جلد ۲، شماره ۶، ص ۲۸-۳۱.
- ۱۴۴) دوستخواه، جلیل. «نکته دانی بذله‌گو چون حافظ شیرین سخن» (اشعار حافظ درباره خودش). پیام نوین، جلد ۴، شماره ۲، ص ۳-۳۵.
- ۱۴۵) دهخدا، علی‌اکبر. «یادداشت‌هایی درباره اشعار حافظ». انش، سال دوم، شماره هشتم (آذر ۱۳۳۰) ص ۳۹۷-۴۰۴.
- ۱۴۶) رازانی، ابوتراب. «پژوهشی در هنر و تعبیر سعدی و حافظ از من پدیده». هشتمین کنگره تحقیقات ایرانی، کرمان. دفتر دوم. به کوشش محمدروشن. تهران: فرهنگستان ادب و هنر ایران، [۱۳۵۸] ص ۳۶۷-۳۸۳.
- ۱۴۷) راشد، حسینعلی. «حافظ». ایران امروز. جلد ۱، شماره ۲ و ۲، ص ۵۵-۵۶.
- ۱۴۸) رضا زاده شفق، صادق. «گوته و حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال چهاردهم، شماره اول (مهر ۱۳۴۵) ص ۱۶-۲۲.
- ۱۴۹) رضا، فضل‌الله. «فردوسی و حافظ». یغما، سال بیست و دوم، شماره یازدهم (بهمن ۱۳۴۸) ص ۶۱۳-۶۲۲.
- ۱۵۰) رعنا حسینی، کرامت. «بنت العنب و تلخوش در شعر حافظ». آینده، سال هشتم، شماره ۱۲ (اسفند ۱۳۶۱)، ص ۹۰۹-۹۱۸.
- ۱۵۱) ———. «نسخه‌ای قدیمی از دیوان حافظ». راهنمای کتاب، سال دهم، شماره ۶، (۱۳۴۷) ص ۵۸۰-۵۸۴.
- ۱۵۲) روح بخشان، عبدالمحمد. «واژه‌های محلی در اشعار حافظ». راهنمای کتاب، سال دوازدهم، شماره ۳ و ۴ (خرداد و تیر ۱۳۴۸) ص ۱۰۸-۱۱۶.
- ۱۵۳) ریاحی، محمد امین. «سرچشمه‌های مضامین حافظ». یغما، سال ۲۴، شماره ۴، (تیر ۱۳۵۰) ص ۱۹۳-۲۰۵.
- ۱۵۴) زریاب خوئی، عباس. «دیو مسلمان نشود / دیو سلیمان نشود». آینده، سال دهم، شماره ۱۰ و ۱۱ (دی و بهمن ۱۳۶۳)، ص ۶۵۱-۶۵۴.
- ۱۵۵) زرین کوب، عبدالحسین. «حافظ، خواجه رندان». در کتاب با کاروان حله (مجموعه نقد ادبی)، تهران: جاویدان، ۱۳۵۶، ص ۲۳۷-۲۴۸.
- ۱۵۶) سامی، علی. «حافظ». در کتاب شیراز شهر جاویدان. شیراز: انتشارات لوکس (نوید). ۱۳۶۳، ص ۳۵۱-۴۵۴. [مجموعه‌ای از مقاله‌ها و آراء گوناگون درباره حافظ]
- ۱۵۷) سنبه‌دی، عیسی. «حافظ مفسر عالم غیب». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، دوره ۱۸، شماره دوم (۱۳۵۰) ص ۳۵-۴۹.
- ۱۵۸) سجادی، ضیاء‌الدین. «ایهام و تناسب در شعر خاقانی و شعر حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال ۱۹، شماره ۳ و ۴ (۱۳۵۱) ص ۹۴-۱۱۰.
- ۱۵۹) سمیعی، احمد. «کلام و پیام حافظ». نشر دانش. سال چهارم، شماره پنجم، (مرداد و شهریور ۱۳۶۳) ص ۱-۱۷ و شماره ششم (مهر و آبان ۱۳۶۳) ص ۱۱-۲۱.
- ۱۶۰) سمیعی، کیوان. «تضمین غزلیات حافظ». در کتاب تحقیقات ادبی یا سخنانی پیرامون شعر و شاعری. تهران: زوار، ۱۳۶۱، ص ۳۷۸-۳۸۸.
- ۱۶۱) شاه حسینی، ناصرالدین. «قال حافظ از چه زمان معمول شد». در کتاب شیراز شهر جاویدان. گردآورنده علی سامی. شیراز: انتشارات لوکس (نوید)، ۱۳۶۳، ص ۴۴۲-۴۴۵.
- ۱۶۲) شریعت، محمدجواد. «ترکیبات اشعار خاقانی و حافظ و وجه اشتراک آنها». هشتمین کنگره تحقیقات ایرانی. دفتر نخست. به کوشش محمدروشن. تهران: فرهنگستان ادب و هنر، ۱۳۵۶، ص ۱۵۶-۱۷۳.
- ۱۶۳) ———. «ضمیر و کاربرد آن در دیوان حافظ». پانزده گفتار.

(مجموعه گفتارهای نهمین کنگره تحقیقات ایرانی). جلد اول. تهران: دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۵۸. ص ۱۷۹-۱۸۵.

۱۶۴) شعار، جعفر. «دوگانگی در شعر حافظ». سخن، دوره بیست و پنجم، شماره ۶ (آبان و آذر ۱۳۵۵) ص ۵۸۴-۵۹۷.

۱۶۵) شمیسا، سیروس. «نکته‌ای درباره ساقینامه حافظ». آینده، سال هفتم، شماره ۱ و ۲ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۰) ص ۴۲-۴۴.

۱۶۶) صادقیان، محمد علی. «جلوه‌هایی از قرآن کریم در شعر حافظ». وحید، دوره ۱۴، شماره ۳. ص ۱۴۵-۱۵۱.

۱۶۷) صاعدی، عبدالعظیم. «فیض‌پذیری فیض (ملا محسن) از حافظ». کیهان، ویژه ادب و هنر، (۱۸ مهر ۱۳۶۴)

۱۶۸) صبا، علی اکبر. «در پیرامون تصحیح حافظ». راهنمای کتاب، دوره سوم، ص ۵۱۶-۵۱۸.

۱۶۹) صدیق، عیسی. «از کرامات خواجه شیراز». خاطرات وحید، شماره ۱۶ (۱۳۵۱)، ص ۴۱.

۱۷۰) ظاهری، ابوالقاسم. «محیط حافظ». در کتاب تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران از مرگ تیمور تا مرگ شاه عباس. تهران: جیبی، ۱۳۴۹. ص ۱۷-۱۹.

۱۷۱) طبری، احسان. «اندیشه‌هایی چند درباره حافظ». در کتاب برخی بررسیها درباره جهان بینی و جنبش‌های اجتماعی در ایران [تهران]: ۱۳۵۸. ص ۴۷۹-۴۸۷.

۱۷۲) عابدی، امیر حسن. «یکی از نسخه‌های خطی کهنه و اصیل دیوان حافظ». خرد و کوشش (نامه ادبیات و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز)، دوره چهارم، دفتر اول (آذر ۱۳۵۱)، ص ۳۸-۵۷.

۱۷۳) علوی، پرتو. «حافظ قرآن یا قوال». نگین، شماره ۶۸ (۱۳۴۹) ص ۱۸.

۱۷۴) عمادی، اسدالله. «حافظ فریادگر عصر خویش بود». شورای نویسندگان و هنرمندان ایران، دفتر ششم (بهار ۱۳۶۱)، ص ۲۸۶-۳۰۲.

۱۷۵) فرزاد، مسعود. «حافظ دوستی غیر از حافظ شناسی است». مقالات و بررسیها، دفتر نوزدهم - بیستم (۱۳۵۳) ص ۱۸-۱۲۷. [پاسخ به مقاله «نقدی بر حافظ مسعود فرزاد» نوشته حسینعلی هروی در مجله مقالات و بررسیها، دفتر ۱۳-۱۶]

۱۷۶) ———. «در جستجوی حافظ صحیح». مجموعه خطابه‌های نخستین کنگره تحقیقات ایرانی [بخش دوم]. به کوشش غلامرضا ستوده. تهران: دانشکده ادبیات و علوم انسانی [۱۳۴۹] ص ۱۹۵-۲۰۴.

۱۷۷) ———. «صوفی و عارف در حافظ». مجموعه سخنرانیهای هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد دوم. به کوشش محمدرسول دریاگشت. تهران: دانشگاه ملی، ۱۳۵۵. ص ۱۰۱-۱۱۱.

۱۷۸) ———. «عروض حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، دوره ۱۸، شماره اول (فروردین ۱۳۵۰)، ص ۲۰۱-۲۱۷.

۱۷۹) فرزام، حمید. «مناسبات حافظ و شاه ولی». نشریه دانشکده ادبیات اصفهان، سال دوم، شماره دوم و سوم (۱۳۴۵) ص ۲۸-۱.

۱۸۰) فرشید ورد، خسرو. «ابتکار و تقلید در تشبیهات و استعاره حافظ». وحید، دوره ۱۳، شماره ۳، ص ۲۵۶-۲۵۸.

۱۸۱) ———. «تحلیلی از یک بهار نامه حافظ». در کتاب حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی. [بی‌م]: گنج دانش، ۱۳۶۴. جلد اول. ص ۱۱۱-۱۱۵.

۱۸۲) ———. «تکامل و انحطاط تشبیه در شعر حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال ۲۰، شماره ۳ و ۴ (اردیبهشت ۱۳۵۳)، ص ۲۳-۲۹.

۱۸۳) فروزانفر، بدیع الزمان. «شرح غزلیاتی از حافظ». در کتاب مجموعه مقالات و اشعار استاد بدیع الزمان فروزانفر، با مقدمه عبدالحسین زرین کوب، به کوشش عنایت‌الله مجیدی. تهران: دهخدا، ۱۳۵۱. ص ۱۶۷-۲۱۳.

۱۸۴) فلاح رستگار، گیتی. «کلمه در شعر حافظ». مجموعه سخنرانیهای هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی. جلد اول به کوشش محمدرسول دریاگشت. تهران: دانشگاه ملی، ۱۳۵۵. ص ۳۱۲-۳۶۷.

۱۸۵) قزوینی، محمد. «بعضی تضمینهای حافظ». یادگار، سال اول، شماره پنجم (دی ۱۳۲۳)، ص ۶۷-۷۲. و شماره ششم (بهمن ۱۳۲۳) ص ۶۲-۷۱. و شماره هشتم (فروردین ۱۳۲۴)، ص ۶۰-۷۱. شماره نهم (اردیبهشت ۱۳۲۴)، ص ۶۵-۷۸.

۱۸۶) ———. «حافظ و سلطان احمد جلایر». یادگار، سال اول شماره اول (شهریور ۱۳۲۳)، ص ۷-۱۲.

۱۸۷) قهاری، ضیاء «آنا تول فرانس، مقایسه با خیام و حافظ». دانش، سال اول، شماره چهارم (تیر ۱۳۲۸)، ص ۲۷۰-۲۷۵.

۱۸۸) کجوری، پروین. «ورود شعر حافظ به یگی دنیا». آینده، سال هفتم، شماره ۶ (شهریور ۱۳۶۰)، ص ۴۵۴-۴۵۸.

۱۸۹) کمالیان، مهدی. «نسخه بدلای دیوان حافظ». فرهنگ ایران زمین. جلد ششم (۱۳۳۷)، ص ۲۰۴-۲۷۲.

۱۹۰) مجتباتی، فتح‌الله. «حافظ و امیر خسرو». آینده، سال یازدهم، شماره ۱-۳ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۴)، ص ۴۹-۶۹.

۱۹۱) محبوب، محمد جعفر. «چند نکته درباره شعر حافظ زندگانی او». در کتاب حافظ شناسی. گردآورنده سعید نیاز کرمانی. جلد اول. [بی‌م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. ص ۳۱-۴۶.

۱۹۲) محیط طباطبائی، محمد. «تحقیقی در تاریخ وفات حافظ، آینده، سال هفتم، شماره ۱ و ۲ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۰)، ص ۲۵-۳۱.

۱۹۳) ———. «حافظ و هندوستان». ایندوایرانتیکا، جلد ۴ شماره ۲ و ۳، ص ۱۰۵-۱۱۱.

۱۹۴) ———. «قدیمترین مأخذ کتبی حافظ». وحید، دوره ۱۳۵۰، ص ۷-۱۶.

۱۹۵) ———. «وجه تخلص خواجه حافظ». گوهر، سال دهم

- حاره ۱۰ (دی ۱۳۵۳)، ص ۸۶۷-۸۷۴.
- ۱۹۶ (مرتضوی، منوچهر. «ایهام یا خصیصه اصلی سبک حافظ».
- سریه دانشکده ادبیات تبریز، سال یازدهم، شماره دوم (تابستان ۱۳۳۳) ص ۱۹۳-۲۲۴، و شماره چهارم (زمستان ۱۳۳۸)، ص ۴۸-۵۰، و سال دوازدهم، شماره اول (بهار ۱۳۳۹)، ص ۶۵-۸۴.
- ۱۹۷ ——. «عشق در دیوان حافظ». نشریه دانشکده ادبیات ریز، دوره ششم، شماره چهارم (اسفند ۱۳۳۳).
- ۱۹۸ (مشکور، محمد جواد. «حافظ جبری مذهب است». وحید، وره ۹، (۱۳۵۰) ص ۵۵۵-۵۶۵.
- ۱۹۹ (مصفی، ابو الفضل. «داس مه نو در کشتزار اندیشه حافظ».
- لمچرخ، ویژه ادبیات و هنر، شماره ۵ (ضمیمه روزنامه اطلاعات، هفتم، بان ۱۳۶۴).
- ۲۰۰ ——. «وظیفه در شعر حافظ». در کتاب حافظ شناسی. راهم آورده سعید نیاز کرمانی. [بی.م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. ص ۱۳۱-۱۶۷.
- ۲۰۱ (معظمی، رضی. «دید فلسفی حافظ». جهان نو، دوره ۹، ص ۱۱-۲۱.
- ۲۰۲ (معیری، محمد علی. «چند نکته ناگفته درباره حافظ». ایران باد، شماره ۴ (تیر ۱۳۳۹)، ص ۴۲-۴۴.
- ۲۰۳ (معین، محمد. «ترجمه احوال حافظ». در کتاب مجموعه مقالات دکتر محمد معین. به کوشش مهدخت معین. تهران: معین، ۱۳۶۱. ص ۵-۲۰.
- ۲۰۴ ——. «زیارتگه رندان». در کتاب مجموعه مقالات دکتر حمد معین. به کوشش مهدخت معین. تهران: معین، ۱۳۶۴. ص ۳۳۲-۳۴۴.
- ۲۰۵ (مقانی، علی. «تأثرات حافظ از قرآن». نشریه دانشکده ادبیات تبریز، دوره ۸، ص ۲۸۸-۳۰۷.
- ۲۰۶ (ناتل خانلری، پرویز. «از شهر حافظ تا دیار رودکی». سخن، نوره بیستم، شماره دوازدهم (خرداد ۱۳۵۰) ص ۱۰۸۹-۱۰۹۷.
- ۲۰۷ ——. «سه کلمه در شعر حافظ». در کتاب حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی، [بی.م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. ص ۲۵-۴۶.
- ۲۰۸ (نجات، نورالدین. «غزلهای دخیل و اصیل در دیوان حافظ». آینده، سال هشتم، شماره هشتم (آبان ۱۳۶۱)، ص ۵۳۱.
- ۲۰۹ (نجفی، ابوالحسن. «حافظ: نسخه نهائی». نشر دانش، سال دوم، شماره اول (آذرود ۱۳۶۰)، ص ۳۰-۳۹. [درباره دیوان حافظ به تصحیح و تحشیه پرویز ناتل خانلری].
- ۲۱۰ (نفیسی، سعید. «حافظ و جهان ملک خاتون». راهنمای کتاب، سال یازدهم، شماره هفتم (مهر ۱۳۴۷)، ص ۳۶۹-۳۷۲.
- ۲۱۱ (نوشاهی، گوهر. «اقبال و حافظ». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد، سال سیزدهم، شماره سوم (پائیز ۱۳۵۶) ص ۴۱۲-۴۲۷.
- ۲۱۲ (نیاز کرمانی، سعید. «حافظ از دیدگاههای مختلف». در کتاب حافظ شناسی. فراهم آورده سعید نیاز کرمانی، [بی.م]: گنج کتاب، ۱۳۶۴. جلد اول. ص ۳-۲۳.
- ۲۱۳ (وکیل، محمد صالح، «ترجمه و تفسیر بعضی از ابیات حافظ». یادگار، جلد ۵، شماره ۸ و ۹، ص ۱۲۳-۱۳۷.
- ۲۱۴ (هروی، حسینعلی. «حافظ و والرئ یا سنجش بین جهان بینی عرفانی و مادی». مقالات و بررسیها، دفتر دوم، (۱۳۴۹)، ص ۹۶-۱۱۵.
- ۲۱۵ ——. «سخنی از تصحیح جدید دیوان حافظ». نشر دانش، شماره ۵ و ۶ (مرداد-آبان ۱۳۶۰). [درباره دیوان حافظ به تصحیح و تحشیه پرویز خانلری].
- ۲۱۶ ——. «نظری به کلام و پیام حافظ». نشر دانش، سال پنجم، شماره اول، (آذرود ۱۳۶۳)، ص ۲۳-۳۲. نقد مقاله «کلام و پیام حافظ» نوشته احمد سمیعی در نشر دانش، سال چهارم، شماره پنجم].
- ۲۱۷ ——. «نقدی بر حافظ جلالی - نذیر احمد و مقایسه آن با حافظ قزوینی - دکتر غنی». مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تربیت معلم، شماره ۵، (شهریور ۱۳۵۸) و شماره ۶ (دی ۱۳۵۸).
- ۲۱۸ ——. «نکته‌هایی در تصحیح دیوان حافظ». نشر دانش، سال ششم، شماره دوم (بهمن و اسفند ۱۳۶۴). [نقدی است بر چاپ دوم حافظ خانلری].
- ۲۱۹ (همایون فرخ، رکن الدین. «درباره ملاقات خواجه حافظ با امیر تیمور گورکان». ارمغان، دوره چهل و شش، شماره ۳ (خرداد ۱۳۵۶) ص ۱۶۵-۱۷۶.
- ۲۲۰ (هومن، محمود. «حافظ رند». دریا، شماره ۲ (مرداد ۱۳۴۱) ص ۹۷-۱۰۳.
- ۲۲۱ (هیلمن، مایکل. «حافظ شناسی در آینده». مجموعه خطابه‌های نخستین کنگره تحقیقات ایرانی [بخش دوم]. به کوشش غلامرضا ستوده. تهران: دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، [۱۳۴۹]. ص ۲۱۶-۲۲۵.
- ۲۲۲ ——. «نقد ادبی و دیوان حافظ». راهنمای کتاب، سال سیزدهم، شماره ۱ و ۲ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۴۹)، ص ۴۳-۵۱.
- ۲۲۳ (یاحقی، محمد جعفر. «نیشخند حافظ شیراز». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد، سال یازدهم، شماره دوم (تابستان ۱۳۵۴) ص ۲۸۶-۳۰۵.
- ۲۲۴ (یغمائی، صهبا. «خاطره‌ای از بحر العلوم رشتی و تفسیری از ثلاثه غساله». وحید، دوره ۱۳، شماره ۶، ص ۶۵۳-۶۵۶.
- ۲۲۵ (یکتائی، مجید. «تحقیق درباره مفاهیم عرفانی غزلیات حافظ». مهر، جلد ۱۳، شماره ۲ (۱۳۴۶)، ص ۲۹-۳۳ و شماره ۳، ص ۱۹۸-۱۹۹.
- ۲۲۶ (یوسفی، غلامحسین. «نکته‌ای در شعر حافظ». یغما، سال هفدهم، شماره سوم، (خرداد ۱۳۴۳)، ص ۱۱۳-۱۱۵.